

Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi

Krzysztof Scheuring

Oficyna

a Wolters Kluwer business

**Ochrona
praw jednostek
w postępowaniach
przed sądami
wspólnotowymi**

Krzysztof Scheuring

Prawo jest na naszej stronie!

www.profinfo.pl
www.wolterskluwer.pl

- codzienna aktualizacja
- pełna oferta
- zapowiedzi wydawnicze
- rabat na zamówienia zbiorcze
do negocjacji
- uproszczony sposób zakupu e-mailem:
zamowienia.internet@wolterskluwer.pl

Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi

Krzysztof Scheuring

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Stan prawny na 1 maja 2007 r.

Redakcja:
Dagmara Wachna

Wydawca:
Adam Choiński

Skład, łamanie:
Dorota Sieniarska; Faktoria Wyrazu Sp. z o.o.

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-215-5
ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Wydawnictw Książkowych i Czasopism Prawniczych
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. (022) 535 80 00

Redakcja Książek
31-156 Kraków, ul. Zacisze 7
tel. (012) 630 46 00
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Diecezjalna w Sandomierzu, ul. Żeromskiego 4, 27-600 Sandomierz

Spis treści

Wykaz skrótów.....	11
Wstęp.....	15

CZĘŚĆ PIERWSZA ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Rozdział 1

Pojęcie sądu wspólnotowego.....	23
1.1. Pojęcie sądu wspólnotowego w znaczeniu ustrojowym.....	23
1.2. Pojęcie sądu wspólnotowego w znaczeniu funkcjonalnym.....	35

Rozdział 2

Osoby fizyczne oraz osoby prawne w europejskim prawie wspólnotowym.....	43
2.1. Podmiotowość prawna na gruncie prawa wspólnotowego a geneza praw i obowiązków jednostki w porządku <i>acquis</i>	43
2.2. Pojęcie jednostki w <i>acquis</i>	48
2.3. Zdolność sądowa jednostek w prawie wspólnotowym.....	51

Rozdział 3

Charakter i zakres wspólnotowego prawa do sądu.....	61
3.1. Prawo do sądu jako uniwersalny środek ochrony praw jednostek w postępowaniu sądowym.....	61
3.2. Wspólnotowe prawo do sądu na tle rozwiązań przyjętych w innych systemach prawa międzynarodowego.....	66
3.3. Istota i charakter prawny wspólnotowego prawa do sądu.....	68
3.4. Wspólnotowe prawo do sądu jako prawo o charakterze uniwersalnym.....	71

CZĘŚĆ DRUGA

OCHRONA PRAW JEDNOSTEK W POSTĘPOWANIACH PRZED SĄDAMI WSPÓLNOTOWYMI W ZNACZENIU USTROJOWYM

Rozdział 4

Uprawnienie jednostki do wniesienia przed sąd wspólnotowy skargi bezpośredniej	83
4.1. Pozycja jednostki w zakresie skargi o stwierdzenie nieważności aktu wspólnotowego	83
4.1.1. Przedmiot i zakres dopuszczalnego zaskarżenia w trybie art. 230 akapit 1 TWE	83
4.1.2. <i>Locus standi</i> osób fizycznych i prawnych w postępowaniu o uchylenie aktu na podstawie art. 230 akapit 4 TWE	88
4.2. Pozycja jednostki w zakresie skargi na bezczynność	121
4.2.1. Przedmiot i zakres dopuszczalnego zaskarżenia w trybie art. 232 akapit 1 TWE.....	121
4.2.2. <i>Locus standi</i> osób fizycznych i prawnych w postępowaniu ze skargi na bezczynność na podstawie art. 232 akapit 3 TWE... 123	

Rozdział 5

Formalne wymogi i warunki oraz podstawy skargi bezpośredniej	126
5.1. Formalne warunki zaskarżenia	126
5.2. Wymogi formalne i tryb wnoszenia skargi.....	131
5.3. Podstawy skargi	135
5.3.1. Podstawy skargi a podstawy zaskarżenia.....	135
5.3.2. Podstawy zaskarżenia obowiązujące przy wnoszeniu skarg bezpośrednich	138
5.3.3. Podstawy zaskarżenia w przypadku skargi odszkodowawczej przeciwko Wspólnotom	164

Rozdział 6

Proceduralne elementy prawa do sądu jednostki w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi w znaczeniu ustrojowym	177
6.1. Zapewnienie jednostce dostępu do sądu w aspekcie faktycznym	177
6.2. Zdolność postulacyjna jednostki w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi w znaczeniu ustrojowym.....	179
6.3. Interwencja w postępowaniu przed sądami wspólnotowymi.....	181
6.4. Prawo jednostki do sądu a zapewnienie w trakcie postępowań przed sądami wspólnotowymi sprawiedliwości proceduralnej.....	183

6.5. Prawo do sądu a możliwość skorzystania ze środków tymczasowej ochrony prawnej	187
6.6. Zarzut niemożności zastosowania rozporządzenia.....	190
6.7. Postępowania dotyczące wydanych wyroków	193
6.7.1. Sprzeciw wobec wyroku zaocznego.....	194
6.7.2. Wznowienie postępowania	195
6.7.3. Postępowanie ze skargi osoby trzeciej	196
6.7.4. Wniosek o sprostowanie oraz uzupełnienie wyroku	197
6.7.5. Wniosek o dokonanie wykładni wyroku.....	198
6.8. Zaskarżanie orzeczeń wydanych przez Sąd Pierwszej Instancji.....	198
6.9. Wykonalność orzeczeń sądów wspólnotowych w znaczeniu ustrojowym.....	202

CZĘŚĆ TRZECIA

OCHRONA PRAW JEDNOSTKI W POSTĘPOWANIU PRZED SĄDAMI WSPÓLNOTOWYMI W UJĘCIU FUNKCJONALNYM

Rozdział 7

Prawo jednostki do sądu wspólnotowego w znaczeniu materialnym a konsekwencje tego prawa na płaszczyźnie krajowej	211
7.1. Efektywność stosowania prawa wspólnotowego jako podstawa określenia praw jednostek w postępowaniach przed sądami krajowymi rozpoznającymi sprawę z elementem wspólnotowym....	211
7.2. Dostęp jednostki do sądów krajowych w sprawach z elementem wspólnotowym	217
7.2.1. Dostęp jednostki do sądów krajowych w znaczeniu materialnym	217
7.2.2. Dostęp jednostki do sądów krajowych w znaczeniu formalnym	229
7.3. Pozycja prawna jednostki w trakcie postępowania przed sądowym organem rozpoznającym sprawę z elementem wspólnotowym w kontekście obowiązków sądu krajowego w zakresie zapewnienia efektywnej ochrony prawnej	233
7.3.1. Zagadnienia ogólne.....	233
7.3.2. Zagadnienia szczegółowe	251
7.4. Polskie regulacje prawne w kontekście efektywnego dostępu i możliwości realizacji praw jednostek przed sądem wspólnotowym w ujęciu funkcjonalnym	266
7.4.1. Szczególne regulacje dotyczące postępowań wszczętych	

na podstawie prawa wspólnotowego a polskie rozwiązania w zakresie dostępu jednostek do sądu krajowego	266
7.4.2. Zasada efektywności a polskie przepisy proceduralne. Problematyka związana z możliwością podnoszenia prawa wspólnotowego z urzędu	275

Rozdział 8

Problematyka powoływania prawa wspólnotowego

przez jednostki	279
8.1. Pojęcie sprawy z elementem wspólnotowym	280
8.2. Powołanie bezpośrednio skutecznej normy wspólnotowej.....	289
8.2.1. Powoływanie normy wspólnotowej w układzie wertykalnym	293
8.2.2. Powoływanie normy wspólnotowej w układzie horyzontalnym	300
8.3. Powołanie normy wspólnotowej niekorzystającej z przymiotu bezpośredniej skuteczności	306

Rozdział 9

Zakres praw i obowiązków jednostek w ramach postępowania

o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym	318
9.1. Istota procedury orzekania w trybie prejudycjalnym.....	318
9.2. Znaczenie procedury odesłania prejudycjalnego dla podmiotów prywatnych.....	322
9.3. Obowiązek sądu krajowego dotyczący wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym i jego implikacje dla jednostek.....	330
9.4. Orzeczenia prejudycjalne jako źródło prawa wspólnotowego.....	338
9.5. Pozycja prawna podmiotów prywatnych w związku z pytaniami prejudycjalnymi w ramach regulacji proceduralnych obowiązujących w prawie polskim.....	345
9.5.1. Pozycja jednostek w postępowaniu przed sądem krajowym poprzedzającym wystąpienie do Trybunału Sprawiedliwości ..	345
9.5.2. Pozycja jednostek w postępowaniu przed sądem krajowym po wydaniu przez Trybunał Sprawiedliwości orzeczenia prejudycjalnego	354
9.6. Konsekwencje naruszenia przez sąd krajowy obowiązku wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym w sferze prawa europejskiego i ich implikacje dla jednostek	367

9.6.1. Konsekwencje naruszenia przez sąd krajowy obowiązku wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym na płaszczyźnie prawa Rady Europy	368
9.6.2. Konsekwencje naruszenia przez sąd krajowy obowiązku wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym na płaszczyźnie prawa wspólnotowego	370
Zamiast zakończenia: <i>Quo vadis</i> Europy albo czas na zmiany.....	389
Wykaz powołanych orzeczeń	399
Bibliografia	431

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPCz** — Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności
- KPP UE** — Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej
- TEWEA** — Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej
- TEWG** — Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą
- TEWWiS** — Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali
- TUE** — Traktat o Unii Europejskiej
- TWE** — Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską

Organizacje międzynarodowe i ich organy

- ETPCz** — Europejski Trybunał Praw Człowieka
- ETS** — Europejski Trybunał Sprawiedliwości
- Euroatom** — Europejska Wspólnota Energii Atomowej
- EWG** — Europejska Wspólnota Gospodarcza
- EWWiS** — Europejska Wspólnota Węgla i Stali
- SPI** — Sąd Pierwszej Instancji
- WE** — Wspólnoty Europejskie
- UE** — Unia Europejska

Zbiory dokumentów i periodyki

- Act. UW** — Acta Universitatis Wroclaviensis
- CMLR** — Common Market Law Reports

- CMLRev.** — Common Market Law Review
Dz. Urz. WE — Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich (Official Journal of the European Communities)
Dz. Urz. UE — Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (Official Journal of the European Union)
ECLR — European Competition Law Review
ECR — European Court Reports
EFARev. — European Foreign Affairs Review
EJIL — European Journal of International Law
ELJ — European Law Journal
ELRev. — European Law Review
EPL — European Public Law
EPS — Europejski Przegląd Sądowy
EUR — European Union Reports
IJEL — Irish Journal of European Law
k.c. — ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
k.p.a. — ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.)
k.p.c. — ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
k.p.k. — ustawa z dnia 60 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
KPP — Kwartalnik Prawa Prywatnego
KPPubl. — Kwartalnik Prawa Publicznego
MP — Monitor Polski
NJCL — National Journal of Constitutional Law
NJW — Neue Juristische Wochenschrift
NP — Nowe Prawo
OSA — Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNAP — Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zbiór Urzędowy. Izba Administracyjna Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW — Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Izba Wojskowa
OTK — Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pal. — Palestra
PiP — Państwo i Prawo
PPC — Polski Proces Cywilny
PPE — Przegląd Prawa Europejskiego

PS — Przegląd Sądowy

PUG — Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego

PUE — Prawo Unii Europejskiej

RP — Radca Prawny

SE — Studia Europejskie

SP — Studia Prawnicze

YBEL — Yearbook of European Law

ZNSA — Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego

Wstęp

Przedmiotem niniejszej pracy będzie przedstawienie praw i obowiązków jednostek w kontekście ich pozycji w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi. Podstawowym powodem, dla którego autor postanowił zmierzyć się z tytułową problematyką, jest kluczowa ranga, jaką kwestii mechanizmów ochrony praw podmiotowych oraz środków z nią związanych przypisuje się w każdym systemie prawnym. Problem ten wydaje się tym istotniejszy, jeśli dotyczyć ma ponadnarodowego systemu prawnego stanowiącego swoisty fenomen w całej historii prawa, i to w skali ogólnoswiatowej. Nie bez znaczenia był tutaj aspekt praktyczny, jaki analizowane zagadnienia odgrywają w obrocie prawnym państw członkowskich Unii Europejskiej. Dowodem tego niech będzie fakt, że prezentowane w pracy wywody w przeważającej mierze mają realną podstawę w praktyce obrotu, a powołane w niej orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji nie powstało *in abstracto*, lecz dotyczyło konkretnych sporów wynikłych w toku stosowania przepisów prawa wspólnotowego, stanowiąc odpowiedź na rzeczywiste problemy aplikacyjne jednostek dochodzących swych roszczeń przed sądami wspólnotowymi. Należy w tym miejscu dodać, że pomimo dużego zainteresowania przedstawiciele nauki prawa europejskiego ochroną praw osób fizycznych i prawnych w systemie prawa wspólnotowego¹, jak też istnienia bogatej literatury do-

---

¹ W niniejszym opracowaniu autor będzie się posługiwać zamiennie terminami „prawo wspólnotowe” lub „prawo Wspólnot” na oznaczenie systemu prawa tworzonego przez regulacje prawne tzw. I filara Unii Europejskiej, czyli regulacje Wspólnot Europejskich. Unika natomiast użycia sformułowań szerszych: „prawo Unii Europejskiej”, „prawo unijne” lub „prawo europejskie”, obejmujących także prawo stanowiące w II i III filarze, a zatem wykraczających poza przedmiot pracy. Autor będzie się także posługiwać sformułowaniami: „dorobek wspólnotowy”, *acquis* lub *acquis communautaire* — choć należy dodać, iż powyższe terminy mają *de facto* szerszy zakres pojęciowy, jako że obok źródeł prawa obejmują również cały „bagaż” wspólnotowy w postaci aktów niewiążących oraz orzecznictwa ETS.

tyczącej znacznej części problematyki objętej niniejszą pracą, zbyt małą wagę poświęca się uniwersalistycznemu traktowaniu pozycji materialnej i procesowej jednostki w ramach postępowań toczących się przed sądami w sferze oddziaływania *acquis*, brakuje też opracowania, które stanowiłoby jej kompleksową analizę przez równoczesne porównanie wynikających stąd uprawnień i obowiązków istniejących tak na płaszczyźnie wspólnotowej, jak i krajowej. Niniejsza rozprawa stara się tę lukę wypełnić².

Przedmiotem pracy będzie przede wszystkim określenie istoty oraz zakresu prawa osób fizycznych i prawnych do sądu w rozumieniu wspólnotowym. Określenie jednolitego standardu prawa jednostki do sądu w sprawach wspólnotowych jawi się jednak jako zagadnienie szczególnie złożone. Prawo to nie jest w pełni i wyczerpująco zagwarantowane przepisami wspólnotowymi, a jego poszczególne aspekty uregulowane są na co najmniej dwóch, a w praktyce nawet trzech, poziomach unormowania. Problematykę praw i obowiązków jednostki w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi określają bowiem zarówno normy i praktyka *acquis communautaire*, jak i przepisy regulujące prawa podmiotowe jednostek, zawarte w wewnętrznych regulacjach państw członkowskich. Biorąc pod uwagę fakt, że Europejski Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji często opierają rozstrzygnięcia na „prawach podstawowych”, obejmujących także — zgodnie z art. 6 ust. 2 TUE — prawa zagwarantowane w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, można przyjąć, że na konstrukcję prawa jednostki do sądu wspólnotowego mogą wpływać także regulacje wydane przez Radę Europy. Od dłuższego już czasu obserwujemy wyraźną zmianę postrzegania statusu przedmiotowej konwencji w systemie wspólnotowym oraz jednoczesną ewolucję zakresu stosowania jej przepisów w orzecznictwie sądów luksemburskich, które coraz częściej powołują się na nią bezpośrednio, choć dokonana przy takiej okazji interpretacja nie zawsze jest zgodna ze standardami strasburskimi³. Także art. 6 EKPCz używany jest przez sądy wspólnotowe *sensu stricto* jako wzorzec oceny *acquis*, a czasem nawet jako źródło inspiracji dla poszerzenia zakresu prawa do sądu o nowe elementy. W tym kontek-

² Jednym z nielicznych przykładów uniwersalnego spojrzenia na tematykę prawa do sądu wspólnotowego jest praca A. Wróbla *Uwagi w kwestii prawa obywateli Unii Europejskiej do sądu wspólnotowego (główne tezy)* (w:) E. Piontek (red.), *Prawo polskie a prawo Unii Europejskiej*, Liber, Warszawa 2003, s. 239 i n. Niektóre tezy ogólne tego autora zostały rozwinięte w niniejszej pracy i nie pozostały bez wpływu na jej ostateczny układ.

³ Por. B. Banaszak, A. Bisztyga, K. Complak, M. Jabłoński, R. Wieruszewski, K. Wójtowicz, *System ochrony praw człowieka*, Zakamycze 2003, s. 214 i n.

ście otwarty pozostaje problem, czy i w jakim zakresie przepis ten ustanawia uniwersalny standard prawa do sądu również w sprawach objętych prawem wspólnotowym, rozpoznawanych zarówno przez sądy państw członkowskich, jak i przez sądy luksemburskie.

Zagadnienie prawa jednostki do sądu wspólnotowego uwikłane jest dodatkowo w dualistyczny system sądowej ochrony prawnej w obszarze funkcjonowania Unii Europejskiej, polegający na sprawowaniu takiej ochrony, zarówno przez sądy wspólnotowe *sensu stricto* (czyli Europejski Trybunał Sprawiedliwości oraz Sąd Pierwszej Instancji), jak i przez sądy państw członkowskich, uznane w doktrynie oraz w orzecznictwie Trybunału za strażników przestrzegania prawa wspólnotowego⁴. Mając na względzie specyfikę porządku prawnego Wspólnoty, jego integracyjne cele oraz szczególny stosunek *acquis communautaire* do norm prawa wewnętrznego państw członkowskich, należy stwierdzić, że wzmiankowane wyżej systemy normatywne i systemy ochrony prawnej, pomimo ich formalnej autonomii, tkwią w wielopłaszczyznowych związkach i uwarunkowaniach. Szczególny rodzaj funkcjonalnych i merytorycznych relacji prawa wspólnotowego do prawa krajowego sprawia, że zagadnienie prawa do sądu staje się doniosłe nie tylko w odniesieniu do praw opartych na regulacjach wspólnotowych, bez względu na to, czy prawa takie chronione są przez sądy państw członkowskich lub sądy wspólnotowe w znaczeniu ustrojowym⁵; także roszczenia jednostek, oparte formalnie na prawie wewnętrznym państwa członkowskiego, mogą mieć „kontekst wspólnotowy” w tym znaczeniu, że albo normy prawne, na których zostały one oparte, ustanowiono w wykonaniu przepisów wspólnotowych bądź powinny być one — w danej sytuacji — interpretowane zgodnie z normami *acquis*, albo też przepisy krajowe są oceniane przez sąd państwa członkowskiego pod kątem zgodności z prawem wspólnotowym⁶. Można powiedzieć, że prawo WE odciska na prawie krajowym olbrzymie piętno, rzucając na to ostatnie swoisty „cień wspólnotowy”, dotyczący nie tylko przepisów w sensie ich treści, ale i sposobu wypełnienia luk czy nasycenia treścią pojęć takich jak „uznanie” bądź też posługiwania się analogią⁷. Z tego powodu funkcjonal-

⁴ Por. C. Mik, *Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki*, t. I, C.H. Beck, Warszawa 2000, s. 717.

⁵ A. Wróbel, *Uwagi w kwestii prawa obywateli Unii Europejskiej...*, s. 239–240.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Por. E. Łętowska, *Między Scyllą i Charybdą — sędzia polski między Strasburgiem i Luksemburgiem*, EPS 2005, nr 1, s. 10.

ne i merytoryczne więzi obu systemów (krajowego i wspólnotowego) wydają się silniejsze nawet od ich odrębności⁸ i dlatego też prawo jednostki do sądu omówione tu zostanie z pozycji prawa uniwersalnego, skupiającego zarówno prawo do sądu wspólnotowego w znaczeniu materialnym, jak i prawo do sądu wspólnotowego w znaczeniu funkcjonalnym, obejmującym również wszelkie organy sądowe państwa członkowskiego, o ile orzekają one w sprawach z „elementem” wspólnotowym, albowiem sprawy o charakterze czysto wewnętrznym pozostają, rzecz jasna, poza obszarem zainteresowania prawa WE. Tylko takie podejście może doprowadzić do pełnej charakterystyki omawianej instytucji i tylko na takiej podstawie można dokonać wyczerpującej analizy pozycji prawnej i procesowej jednostki w postępowaniach przez sądami, a tym samym ocenić wspólnotowy system ochrony prawnej osób fizycznych i prawnych zarówno pod kątem jego spójności, jak i kompletności, wykazując przy okazji występujące w nim pewne niedostatki i niekonsekwencje.

Ze względu na przyjęte powyżej założenia w celu ustalenia treści i zakresu jednostki prawa do sądu wspólnotowego jako prawa o charakterze uniwersalnym najpierw zostaną przeanalizowane szczegółowe procedury postępowania przez sądami wspólnotowymi *sensu stricto*. Omówione one będą w kontekście praw i obowiązków osób fizycznych oraz prawnych w zakresie składania poszczególnych typów skarg oraz uprawnień procesowych, kształtujących pozycję tych podmiotów już bezpośrednio w trakcie samych postępowań. Następnie zostaną przedstawione utrwalone w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji zasady proceduralne obowiązujące przed sądami powszechnymi państw członkowskich w sprawach posiadających „element” wspólnotowy, które będą rozpatrywane z pozycji prawa jednostek do sądu w tego typu postępowaniach. Analiza wspólnotowego prawa jednostki do sądu krajowego przeprowadzona zostanie również w kontekście oceny efektywności konkretnych regulacji zawartych w przepisach materialnego oraz proceduralnego prawa polskiego.

Celem tak ukierunkowanych rozważań będzie udowodnienie tezy, że pomimo niepełnej i nie zawsze precyzyjnej konstrukcji instytucji, stanowiącej przedmiot niniejszej pracy, omawiane mechanizmy mogą jednak stanowić skuteczny i w miarę komplementarny środek ochrony praw podmiotowych. Jednocześnie zamiarem autora jest wykazanie istniejących

⁸ A. Wróbel, *Uwagi w kwestii prawa obywateli Unii Europejskiej...*, s. 240–241.

niedoskonałości w zakresie ochrony uprawnień jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi i przeprowadzenie oceny istniejących mechanizmów pod kątem możliwości ich modyfikacji lub usunięcia braków. Dlatego też w treści niniejszej pracy autor snuć będzie rozważania poświęcone przyszłości instytucji prawa jednostki do sądu wspólnotowego w kontekście proponowanych rozwiązań doktrynalnych, najnowszej linii orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji, a także argumentów zawartych w opiniach rzeczników generalnych, jak również w świetle proponowanych rozwiązań legislacyjnych zawartych w przepisach formalnie nieobowiązującego Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy.

Zanim jednak przystąpimy do szczegółowych rozważań na temat zagadnień stanowiących przedmiot niniejszej pracy, należy przedstawić jej *dramatis personae* — czyli jednostki i sądy, przed którymi te pierwsze mogą realizować swoje prawa, a także przeanalizować zakres i charakter prawa do sądu w jego wspólnotowym ujęciu. Będzie temu służyć pierwsza część pracy poświęcona zagadnieniom systemowym.